

Systembolaget AB

103 84 Stockholm

Beslut efter tillsyn enligt personuppgiftslagen (1998:204)

Datainspektionens beslut

Datainspektionen avslutar ärendet.

Redogörelse för tillsynsärendet

Datainspektionen har uppmärksammat att Systembolaget AB (Systembolaget) har påståtts kunna kartlägga enskilda personers alkoholinköp med hjälp av den information som registreras när kunden väljer att betala med kort.

Datainspektionen har inlett tillsyn mot Systembolaget som har yttrat sig vid två tillfällen. Av yttrandena framgår bl.a. följande.

Allmänt

I Systembolagets 411 butiker kan kunder köpa bl.a. de alkoholdrycker som lagerförs i butik. I Systembolagets butiker används ett kassasystem som heter Extenda. I Extenda registreras samtliga inköp, såväl kontantköp som kortköp. Denna kvittoinformation är en verifikation som bevaras i 10 år i enlighet med bokföringslagen. I samband med köpet skrivs det alltid ut ett papperskvitto till kunden. När kunden betalar med kort och anger PIN-kod lagrar Systembolaget kvittoinformationen endast på elektronisk väg. Det elektroniska kvittot innehåller uppgift om bl.a. tidpunkt för köp, inköpsställe, betald summa, vilka varor som köpts och, om kort använts, ett maskerat kortnummer. Att kortnumret är maskerat innebär att kortnumret endast är registrerat med de sex första och fyra sista siffrorna, medan siffrorna däremellan tas bort och ersätts med asterisk, dvs. exempelvis 123456****7690. Systembolaget saknar möjlighet att utifrån dessa uppgifter identifiera individer och dessa uppgifter utgör därför inte personuppgifter.

Personanknutna uppgifter registreras i Extenda endast i undantagsfall. När kunden av någon anledning inte använder sin PIN-kod måste ett särskilt signaturkvitto upprättas och ett legitimations-ID från t.ex. kundens körkort måste skannas in eller registreras manuellt. Förutom i Extenda framgår kundens legitimations-ID därefter på kundens kopia av signaturkvittot, dvs. på den kvittoversion som undertecknas av kunden. Signaturkvittot är en del av verifikationen över affärshändelsen och behandlingen omfattas därför av bokföringslagen. Ett legitimations-ID är inte sökbart i Extenda. I den mån det förekommer personuppgifter i Extenda så är dessa således inte strukturerade och omfattas således av undantaget i 5 a § personuppgiftslagen.

I varje kassa finns dessutom en terminal för läsning av kredit- och kontokort. För att hantera kortbetalningar används programvaran Zaci. Zaci är ett s.k. kortinterface, dvs. en programvara som hanterar de köp där betalning sker med kort och gränssnittet mot kortinlösaren, i Systembolagets fall gränssnittet mot Swedbank Card Services AB (Babs).

Om kunden betalar kontant registreras uppgifter om köpet endast i Extenda. De transaktionsuppgifter som registreras är uppgifter som hör till kassakvittot, bl.a. uppgift om butik, kassa, försäljar-id, tidpunkt, varor och belopp.

Om kunden i stället betalar med kort initieras en samverkan och ett utbyte av data med kortinterfaciet Zaci och med kortläsarterminalen som är kopplad till Zaci. När korttransaktionen initieras skickar Extenda viss information till Zaci, framför allt beloppet för transaktionen. Via terminalen läses kundens kortinformation in i Zaci, vilken sedan skickas vidare till Systembolagets kortinlösare Babs för autentisering och godkännande. Babs skickar informationen vidare till kortutgivaren, dvs. den bank som gett ut det kort som kunden betalar med. Om kunden har tillräckligt med pengar på sitt konto skickar banken ett godkännande till Babs som i sin tur skickar ett meddelande till Zaci om att betalningen är godkänd. Zaci skickar sedan kvittoinformation till Extenda i form av ett maskerat kortnummer och ett s.k. återsökningsnummer. Återsökningsnumret syftar till att åstadkomma spårbarhet. Transaktionen slutförs därefter i Extenda, varefter Extenda ger klarsignal till Zaci och transaktionen slutförs helt. Denna hantering är sekundsnabb.

Information om kortköp registreras och sparas även hos Babs och banken. Uppgifterna som registreras är fullständigt kortnummer, inköpsställe, köpesumma och tidpunkten för transaktionen. Däremot registreras inte uppgift om vilka varor som köpts. Uppgifter hos Babs och banken omfattas av banksekretess.

Extenda och Zaci utbyter således information och innehåller därmed i allt väsentligt samma information. All information i såväl Extenda som Zaci utgör en del av kvittot och således verifikatet. Informationen lagras i 30 dagar parallellt i båda applikationerna. Efter denna inledande period raderas transaktionen helt från Zaci. I Extenda lagras informationen under 10 år för att uppfylla bokföringslagens krav.

Kortköp med PIN-kod

Vare sig det maskerade kortnumret eller återsökningsnumret är sökbara i Extenda eller Zaci. Däremot kan sökning i Extenda ske efter t.ex. kassa, datum, beloppintervall och betalmedelstyp, dvs. kort- eller kontantbetalning.

För att kunna knyta en köptransaktion med kortbetalning i Extenda till en individ krävs tillgång till information som måste hämtas utifrån. De uppgifter som krävs är i första hand uppgift om inköpstillefälle, butik och belopp.

Om Systembolaget får tillgång till sådana uppgifter kan Systembolaget i Extenda söka efter motsvarande information i motsvarande fält i Extenda och på så sätt "ringa in" en eller flera köptransaktioner i Extenda som stämmer med de uppgifter som sökningen baseras på. Om kunden betalat med kort kan Systembolaget på den framsökta kvittobilden även se det maskerade kortnumret. Den externa information som krävs för att söka på detta sätt är just de uppgifter som Systembolaget vid enstaka tillfällen erhåller från rättsvårdande myndigheter (polis och åklagare) om en viss transaktion i form av inköpställe, butik och belopp. Den rättsvårdande myndigheten kan ha inhämtat dessa uppgifter, inklusive fullständigt kortnummer, från den kortutgivande banken (eftersom rättsvårdande myndigheter kan komma åt uppgifter trots att det föreligger banksekretess). Systembolaget anser sig inte vara personuppgiftsansvarigt för den information om individer som den rättsvårdande myndigheten inkluderar i sin förfrågan om uppgifter till Systembolaget.

Sedan en transaktion sökts fram, dvs. ett kassakvitto, kan det maskerade kortnumret på det framsökta kvittot jämföras med det fullständiga kortnummer som den rättsvårdande myndigheten har tillgång till och på så sätt kan det göras sannolikt vilken transaktion som genomförts med ett visst kort.

Systembolaget anser mot bakgrund av ovanstående att det stora flertalet uppgifter i Systembolagets system inte utgör personuppgifter. Systembolaget anser inte att uppgifterna i Extenda är personuppgifter. För det fall uppgifterna är personuppgifter så är de i vart fall att betrakta som sådant ostrukturerat material som sägs i 5 a § personuppgiftslagen. Till detta kommer att uppgifterna är en del av kvittot och därmed verifikationen av affärshändelsen. Upp-

gifterna ingår således i det räkenskapsmaterial som Systembolaget ska hantera enligt bokföringslagen. Personuppgiftslagen är därför inte tillämplig på dessa uppgifter och denna behandling. För det fall personuppgiftslagen är tillämplig och behandlingen anses vara strukturerad så är behandlingen tillåten enligt 10 § a) personuppgiftslagen.

Skäl för beslutet

Personuppgifter är all slags information som direkt eller indirekt kan hänföras till en fysisk person som är i livet. För att avgöra om en person är identifierbar ska man beakta alla hjälpmedel som rimligen kan komma att användas i syfte att identifiera vederbörande antingen av den personuppgiftsansvarige eller av någon annan person. Det krävs således bara att en fysisk person kan identifieras med hjälp av informationen, inte att den personuppgiftsansvarige själv ska förfoga över samtliga uppgifter som gör identifiering möjlig.

Datainspektionen konstaterar att Systembolaget i efterhand skulle kunna identifiera enskilda personers inköp av alkoholdrycker med kort och PIN-kod, men endast under förutsättning att Systembolaget gavs tillgång till sådan extern transaktionsinformation som finns registrerad hos exempelvis kortutgivande bank.

Datainspektionen anser därför att den information som registreras hos Systembolaget om köptransaktioner i Extenda i samband med kortköp med PIN-kod, dvs. de köptransaktioner där ett (maskerat) kortnummer kommer att ingå i den lagrade kvittoinformationen, är att se som personuppgifter i personuppgiftslagens mening.

Vilka regler i personuppgiftslagen som måste tillämpas beror på hur uppgifterna hanteras. Ska uppgifterna ingå i en påtagligt strukturerad samling av personuppgifter såsom i en databas eller ett ärendehanteringssystem måste i princip alla regler i personuppgiftslagen beaktas. Är det däremot fråga om behandling av personuppgifter i ostrukturerat material utan koppling till en registerstruktur behöver man inte tillämpa alla regler i personuppgiftslagen (5 a § första stycket personuppgiftslagen). Sådan ostrukturerad behandling får dock inte utföras om den innebär en kränkning av registrerades personliga integritet. Lagens bestämmelser om säkerhetsåtgärder vid behandling av personuppgifter måste dessutom tillämpas. Bedömningen av vad som ingår i en strukturerad samling av personuppgifter ska göras utifrån det behandlade materialets helhet.

I kravet på att det ska vara en strukturerad samling av personuppgifter ingår att det ska vara fråga om en personuppgiftsanknuten struktur. Med personuppgiftsanknuten struktur avses att ett material har strukturerats så att just

personuppgifter markerats som sådana. Det finns en personuppgiftsanknuten struktur om det i ett register eller i en databas finns fält där just personuppgifter har fyllts i, exempelvis fält för namn, personnummer, avsändare och handläggare.

Det är emellertid inte tillräckligt att samlingen av personuppgifter har en personuppgiftsanknuten struktur för att behandlingen ska falla utanför det undantagna området. För det krävs att samlingen har strukturerats för att påtagligt underlätta sökning efter eller sammanställning av just personuppgifter. Den personuppgiftsanknutna struktureringen ska således ha uppnått en viss nivå eller kvalitet.

Uppgift om kundens kortnummer är av avgörande betydelse för att uppgifterna i Extenda ska kunna knytas till en enskild person. Uppgift om kortnummer registreras i ett särskilt fält på kvittot. Detta talar i och för sig för att kvittoinformationen i Extenda har en personuppgiftsanknuten struktur. Genom att endast registrera beståndsdelar av det fullständiga kortnumret har dock Systembolaget frånhänt sig möjligheten att på egen hand identifiera enskilda personer. Det krävs ytterligare information från annan personuppgiftsansvarig för att göra en identifiering möjlig. Datainspektionen anser därför att personuppgifterna i Extenda inte strukturerats för att påtagligt underlätta sökning efter eller sammanställning av just personuppgifter. Det innebär att behandlingen omfattas av undantaget i 5 a § personuppgiftslagen.

En behandling av personuppgifter i s.k. ostrukturerat material får, enligt 5 a § andra stycket personuppgiftslagen, inte utföras om den innebär en kränkning av den registrerades personliga integritet. Systembolaget registrerar uppgifter i kassaregistret Extenda i syfte att upprätta sådant räkenskapsmaterial som krävs enligt reglerna i bokföringslagen. Den personuppgiftsbehandling som sker i detta sammanhang är enligt Datainspektionens inte kränkande i den mening som avses i 5 a § andra stycket personuppgiftslagen.

Det kan tilläggas att även den behandling av personuppgifter som sker i det fall när kunden handlar med kort och undertecknar ett signaturkvitto torde vara en sådan ostrukturerad behandling som omfattas av undantaget i 5 a § personuppgiftslagen. Inte heller denna behandling kan anses kränkande i den mening som avses i 5 a § andra stycket personuppgiftslagen.

Det bör även framhållas att bokföringslagen inte är en sådan registerlagstiftning som tar över bestämmelserna i personuppgiftslagen.

Datainspektionen konstaterar sammanfattningsvis att Systembolaget saknar möjlighet att på egen hand kartlägga sina kunders alkoholinköp. Ärendet kan därför avslutas.

Hans Kärnlöf

Kopia till:

Personuppgiftsombudet Hans Gennevall